

การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

THE COMPONENTS OF COMPETENCIES OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS

ประวิทย์ วงศ์จันทร์ Prawit Wongchan

เอกลักษณ์ เพียสา Akkaluck Pheasa

วัลนิกา ฉลากบาง Wannika Chalakbang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

prawit.450011@gmail.com

Haripunchai Review 22/11/2023

Haripunchai Review 19/12/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์
- 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน เพื่อจะสามารถขับเคลื่อนนโยบายการบริหารของคณะหน่วยงาน และส่งผลโดยตรงผลการต่อการปฏิบัติงาน

ในสถานศึกษา ส่วนองค์ประกอบด้านที่สำคัญที่สุดเรียงจากมากไปอย่างน้อยที่สุด ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน คือ เป็นด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์

3) การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : สมรรถนะ, สมรรถนะผู้บริหาร, ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา.

Abstract:

This research aims to study the components of competencies of primary school administrators using the Documentary Research process, divided into three steps. Step 1 involves studying theoretical concepts and related research documents from 10 sources. Step 2 consists of interviewing five qualified individuals. In Step 3, the suitability of the competencies of primary school administrators is assessed by five qualified individuals. The research tools employed include document construction forms and questionnaires with a 5-level Likert scale. Statistical analysis methods used encompass frequency, percentages, averages, standard deviations, and content analysis. The research findings reveal that the competencies of primary school administrators consist of eight components: 1) Goal-oriented performance, 2) Excellent service, 3) Self-development, 4) Teamwork, 5) Analysis and synthesis, 6) Communication and motivation, 7) Employee capacity development, and 8) Vision. All components are highly suitable.

Keywords: Competency, Administrator Competency, Primary School Administrators.

บทนำ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ. ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ. ศ. 2553 การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา การศึกษาถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์เพื่อการพัฒนา ในทุกๆ ด้าน โรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ ในการจัดการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ จึงต้องพัฒนาองค์กรให้พร้อมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษามาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน รายละเอียดดังนี้ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ 2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ปัญหา 3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีรายละเอียดดังนี้ 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 4) สุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ 2.1 มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน 2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา 2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย 2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้ 3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ 3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก 3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน 3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, : 21-30)

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กล่าวถึงปัญหา การบริหารจัดการศึกษา ของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาด ความตระหนักถึง ความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผล กระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว (แผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579, 2561, หน้า ง)

สมรรถนะผู้บริหารจึงเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการบริหาร การที่ผู้บริหารสถานศึกษามี ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การบริหารสถานศึกษาจะเป็น ตัวช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี ผู้บริหารจึงเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ผู้ได้บังคับบัญชาและผลงาน อัน เป็นส่วนร่วม บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อ ผลงานและวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก ใน ขณะเดียวกันการบริหาร สถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะ กระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน ผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและ มีประสิทธิภาพ เพื่อจะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้(ปริยาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2553, หน้า 6)

สมรรถนะของผู้บริหารเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่งที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษา ประสบความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551, หน้า 1-3) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ วังพงษ์ อัยวงศ์ (2561, หน้า 13) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน และประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ได้กำหนด สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนไว้ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 28 - 121) ไว้ 2 ด้าน คือ สมรรถนะหลัก มี 4 ด้านย่อย ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน มี 4 ด้านย่อย ประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การมีวิสัยทัศน์และประสิทธิผลโรงเรียนการบริหารงานโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณีรนุช แก้วบัวสา (2558, หน้า 12) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการ รับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 และได้ศึกษา

องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนใน 2 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะหลัก และด้านสมรรถนะประจำสายงาน ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ., 2550) คือ 1. สมรรถนะหลัก มีดังนี้ 1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 1.2 การบริการที่ดี 1.3 การพัฒนาตนเอง และ 1.4 การทำงานเป็นทีม 2. สมรรถนะประจำสายงาน มีดังนี้ 2.1 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ 2.2 การสื่อสารและการจูงใจ 2.3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 2.4 การมีวิสัยทัศน์

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ คือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการบริหารงานวิชาการ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้การบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ ดังคำกล่าวที่เรียกว่า “สมรรถนะ” ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านความรู้ทักษะและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการ ปฏิบัติงานให้สำเร็จตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน ซึ่งอาจหมายรวมถึงประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อผู้บริหารในการพัฒนาสมรรถนะตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริม และพัฒนาผู้บริหารให้มีสมรรถนะที่จะส่งผลต่องานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบและประเมินสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจำแนกการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา งานวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัย จำนวน 10 แหล่ง ดังนี้ อนุสิทธิ์ นามโยธา (2555); สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2556) นิรันดร์ แก้วบัวสา (2558); ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล (2560); ประเสริฐ กำเลิศทอง (2560) วัชพงษ์ อัยวงศ์ (2561); ทิพวัลย์ อ่างคำ (2561); เกียรติกร แสนสุข (2564); พรวลี ตีรีประภากร (2564) และ ปณิตดา สาริกา (2565)

1.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยการแจกแจงความถี่จากแหล่งข้อมูลและและสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด ได้ทั้งสิ้น 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์ และนำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นที่ 1 ไปกำหนดองค์ประกอบและสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ในขั้นตอนต่อไป

2. ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ในขั้นตอนนี้จะทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกมาแบบเจาะจงเพื่อใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้ศึกษาโดยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติ ดังนี้

2.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท จำนวน 2 คน

2.1.2 ครูในโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการสอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท จำนวน 3 คน

3. ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน คนละกลุ่มใน 1.2 โดยเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่

3.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการศึกษา มีประสบการณ์สอนในสถาบันอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ ไม่น้อยกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน

3.2 ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษและมีคุณวุฒิระดับ ปริญญาโท ทางด้านการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์บริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

3.3 ครูผู้สอน ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ และมีคุณวุฒิระดับปริญญาโททางการศึกษา และมีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีวิธีการสร้างดังต่อไปนี้

1. การสร้างเครื่องมือ

1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างและสร้างเครื่องมือจากทฤษฎี หลักการ แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.3 นำแบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อในการเก็บข้อมูล

2. ลักษณะเครื่องมือ

2.1 แบบสังเคราะห์เอกสารสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารโดยการแจกแจงความถี่โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ในการคัดเลือกองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์

2.2 แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำผลการศึกษาค้นคว้าประกอบดังกล่าวไปกำหนดองค์ประกอบและสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยในขั้นตอนนี้จะทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกมาแบบเจาะจงเพื่อใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะ

ผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูในโรงเรียน จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ทั้งหมด 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยใช้อิงประกอบที่สังเคราะห์ได้จากแบบสังเคราะห์ นำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา

2.3 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของ Likert (Likert Five's Rating Scale) ซึ่งได้กำหนดค่าคะแนนของคะแนนช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ ตามความเหมาะสมขององค์ประกอบ ดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งระบุประเด็นเนื้อหาที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร ให้ออกหนังสือขอความร่วมมือ ขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน
2. แจ้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบล่วงหน้า ประมาณ 7 วัน การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 30 นาที และได้ขออนุญาตในการจัดบันทึก การสัมภาษณ์และบันทึกเทปการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน
3. ผู้วิจัยติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและนัดหมายวันสัมภาษณ์ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วได้ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยอย่างเป็นทางการ และไปสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังนี้

1. แบบสังเคราะห์เอกสารใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. แบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3. แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การพิจารณาเพื่อพิจารณาตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารซึ่งได้จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบของ สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน	นักวิชาการ/นักวิจัย	อนุสิทธิ์ นามโยธา (2555)	สำนึกงานเลขานุการคริสตสภา (2556)	ณัฐชยา แก้ววิสา (2558)	ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล (2560)	ประเสริฐ กังเลทอง (2560)	วิฑูรย์ อภัยวงศ์ (2561)	ทิพวัลย์ อ่างคำ (2561)	เกรียงไกร แสนสุข (2564)	พรวิไล ตรีประภากร (2564)	ปณิดดา สิริธิดา (2565)	ความถี่	ร้อยละ
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	7	70
2. การบริการที่ดี		✓		✓	✓	✓	✓				✓	6	60
3. การพัฒนาตนเอง		✓		✓	✓	✓	✓				✓	6	60
4. การทำงานเป็นทีม		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	7	70
5. การวิเคราะห์สิ่งเคราะห์		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	7	70
6. การสื่อสารและการจูงใจ		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	7	70
7. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	7	70
8. การมีวิสัยทัศน์		✓		✓	✓	✓	✓	✓			✓	7	70
9. การมีภาวะผู้นำ		✓			✓			✓				3	30
10. การพัฒนาวิชาชีพ			✓					✓	✓			3	30
11. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ			✓					✓	✓			3	30
12. การบริหารสถานศึกษา			✓						✓			2	20
13. หลักสูตรการสอนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้			✓						✓			2	20
14. กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน			✓						✓			2	20
15. การประกันคุณภาพการศึกษา			✓					✓	✓			3	30
16. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม		✓	✓					✓	✓			4	40
17. ความรู้ในการปฏิบัติงาน								✓		✓		2	20
18. ทักษะ										✓		1	10
19. ภาพลักษณ์ ทัศนคติ เจตคติและค่านิยมที่เหมาะสม										✓		1	10
20. คุณลักษณะเฉพาะตัว										✓		1	10
21. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์								✓				1	10
22. อุดมการณ์ของผู้บริหาร								✓				1	10

องค์ประกอบของ สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน	นักวิชาการ/นักวิจัย									
	อเนกสิทธ์ นามโยธา (2555)	สำนักนางเสนาธิการศรศก (2556)	ณิรันดร์ แก้วบัวลา (2558)	ณิรันดร์ ฉัตรวิไล (2560)	ประเสริฐ กาลิตทอง (2560)	รัชพงษ์ อัยวงศ์ (2561)	ทิพวัลย์ อ่างคำ (2561)	เกรียงไกร แสนสุข (2564)	พรวลี ตีระประภากร (2564)	ปณิดดา สาริกา (2565)
23. ความรู้ในการจัดการองค์กร							✓			1
24. ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ							✓			1
25. ความสามารถในการสร้างระบบการให้บริการ							✓			1
26. การบริหารจัดการและการบริหารความเสี่ยงด้านนโยบายและแผนกลยุทธ์							✓			1
27. ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี							✓			1
รวม	10	7	8	9	8	8	19	7	4	8

1.1 ผลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหาร จากตาราง 1 พบว่า มีนักวิชาการจำนวน 10 ท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าว พบว่า มีองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 27 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบความถี่ที่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ทั้งหมด จำนวน 8 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ลำดับความถี่ขององค์ประกอบจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ผลการสัมภาษณ์ โดยส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาควรมีย่อยประกอบทั้ง 8 ด้าน เพื่อจะสามารถขับเคลื่อนนโยบายการบริหารของคณะหน่วยงาน และส่งผลโดยตรงผลการต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งกล่าวว่า “การที่ผู้บริหารจะปฏิบัติหน้าที่และบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลจะต้องมีองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารครบทั้ง 8 ด้าน จึงจะสามารถพัฒนาองค์กรได้”

ส่วนองค์ประกอบด้านที่สำคัญที่สุดเรียงจากมากไปย่น้อยที่สุด ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันคือ เป็นด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีมการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์

1.3 ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารของโรงเรียน

ตาราง 3 มีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน	การตรวจสอบวัดระดับความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์	5.00	.00	มากที่สุด
2) การบริการที่ดี	5.00	.00	มากที่สุด
3) การพัฒนาตนเอง	5.00	.00	มากที่สุด
4) การทำงานเป็นทีม	5.00	.00	มากที่สุด
5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์	5.00	.00	มากที่สุด
6) การสื่อสารและการจูงใจ	5.00	.00	มากที่สุด
7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร	5.00	.00	มากที่สุด
8) การมีวิสัยทัศน์	5.00	.00	มากที่สุด
รวม	5.00	.00	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนพบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนภาพรวมมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์ โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1 มีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และด้านการมีวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชพงษ์ อัยวงศ์ (2561) พบว่า ผลการศึกษาร่องรอยองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ได้กำหนดสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนไว้ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 28 - 121) ไว้ 2 ด้าน

คือ สมรรถนะหลัก มี 4 ด้านย่อยประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน มี 4 ด้านย่อย ประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การมีวิสัยทัศน์และประสิทธิผล โรงเรียน การบริหารงานโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌีรนุช แก้วบัวสา (2558) พบว่า 2 ด้าน คือ ด้านสมรรถนะหลัก และด้านสมรรถนะประจำสายงาน ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ., 2550) คือ 1. สมรรถนะหลัก มีดังนี้ 1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 1.2 การบริการที่ดี 1.3 การพัฒนาตนเอง และ 1.4 การทำงานเป็นทีม 2. สมรรถนะประจำสายงาน มีดังนี้ 2.1 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ 2.2 การสื่อสารและการจูงใจ 2.3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 2.4 การมีวิสัยทัศน์

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1 จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่มีค่าตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป มีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และด้านการมีวิสัยทัศน์ และทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน มี 8 องค์ประกอบ ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบหลักของสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการนำองค์ประกอบข้างต้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการบริหารเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะด้านการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรคำนึงถึงการบริหารจัดการด้านนี้มากที่สุด

1.3 ผู้บริหารควรพิจารณาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน องค์ประกอบอื่น ๆ ในการวิจัยในครั้งนี้ด้วย เนื่องจากมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของการบริหารจัดการโรงเรียนต่อไป

2.2 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน เพื่อจะได้ทราบว่าองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ด้านใดที่มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2.3 ควรศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนที่มีค่าน้ำหนักใกล้เคียงกัน ได้แก่ การบริการที่ดี พัฒนاتนเอง การทำงานเป็นทีม และการวิเคราะห์และสังเคราะห์

References

- เกรียงไกร แสนสุข. (2564). *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ฉวีวรรณ ฉัตรวิไล. (2560). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต.: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- ณิรณัฐ แก้วบัวสา. (2558). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เต็มศิริ บุญชูช่วย. (2552). *สมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพวัลย์ อ่างคำ. (2561). *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการสู่ความเป็นเลิศมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

- ธีระ รุญเจริญ. (2547). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ.
- ประเสริฐ กำเลิศทอง. (2560). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.
- ปนัดดา สาริกา. (2565) *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรวลี ตรีประภากร. (2564). *สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัชพงษ์ อัยวงศ์. (2561). *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษา พ. ศ.2547. รวมกฎหมายเพื่อบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : อักษรไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2533). *รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผล ต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- อนุสิทธิ์ นามโยธา. (2555). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของ สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุขุภินิต สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.